

М. А. Голубець

Ботанічна географія

БОТАНІЧНА ГЕОГРАФІЯ – наука про причини та закономірності поширення рослин, їхніх внутрішньовидових (форма, раса, популяція) і надвидових (роди, класи, відділи) таксонів, флористичних комплексів і рослинних угруповань на поверхні Землі. Б. г. тісно пов'язана з [географією рослин](#) (фітогеографією) і [геоботанікою](#). Осн. завдання: істор., генезисні, фіз.-геогр., екол. та антропічні причини й закономірності територ. поширення рослин. видів, їх флорист. і ценотич. поєднань, а також зміни просторової структури рослин. покриву під впливом госп. діяльності людини. Осн. розділи Б. г.: географія рослин, географія флор, географія рослин. угруповань (асоціацій, формацій, порядків, класів, типів), ботан. хорологія (ареалогія), ботан. районування, ботан. палеогеографія і ботан. картографування. Доцільно розрізняти Б. г. глобальну, що вивчає закономірності розподілу рослин. світу на Земній кулі, та Б. г. регіональну, що досліджує особливості його поширення в певних регіонах.

Б. г. як наука почала розвиватися на зламі 18–19 ст. Її засновниками є нім. природознавці К.-Л. Вільденов і А. Гумбольдт, данський ботанік Ф. Скоу та швед. ботаніки О. і А. Декандолі. Значну роль у розвитку Б. г. відіграли наук. праці нім. учених А. Грізебаха, А. Енглера, П. Грінбера, А. Друде, данського ботаніка Й. Вармінга, швейцарця А.-Ф. Шімпера, рос. учених А. Бекетова, С. Коржинського, А. Краснова, Д. Литвинова, М. Кузнецова, В. Талієва, В. Комарова, Є. Вульфа, О. Толмачова. Великий вплив на розвиток Б. г. мали праці Ч. Дарвіна про походження видів і В. Докучаєва про зони природи. В Україні розвиток Б. г. пов'язаний з іменами А. Краснова, Г. Танфільєва, А. Криштофовича, Й. Пачоського, М. Висоцького, Є. Лавренка, М. Попова, Д. Зерова, П. Погребняка, Г. Білика, М. Котова, О. Бельгарда, В. Чопика, Ю. Шеляга-Сосонка та ін. Осн. методи Б. г.: порівняльно-геогр., істор.-геогр., екол.-геогр., хоролог. і картографічний. Найпотужнішою і гол. в Україні н.-д. установою з питань Б. г. є Інститут ботаніки НАНУ. Здобутки його науковців лягли в основу геоботан. районування України, хоролог. характеристики рослин. видів регіон. флор, кількох визначників рослин України, Карпат, Криму, числен. моногр. праць, кількох видань Червоної книги України, 4-том. вид. «Рослинність УРСР». Серед ін. наук. осередків у цій галузі знань виділяють [Ботанічний сад ім. М. Гришка Національний](#), а також Донец. ботан. сад НАНУ, Нікіт. ботан. сад, Київ., Одес., Харків., Ужгород. університети, Інститут екології Карпат НАНУ. На сучас.

етапі розвитку Б. г. пріоритет. напрямими в світі та Україні є хоролог. (визначення ареалів, насамперед рідкіс. видів рослин і тих, що зникають, та унік. рослин. угруповань), созолог. (визначення репрезентатив. мережі природоохорон. об'єктів для збереження біотич. та ландшафт. різноманітності) і ресурсознавчий (визначення місць можливої заготівлі рослин. сировини для фармацевт., харч., хім. пром-стей). Значної уваги в Україні потребує вивчення просторової структури біогеоценотич. покриву (співвідношення і територ. розташування лісових, лучних, рільних і водних угідь) у різних ботан.-геогр. регіонах України, залежно від їхньої геоморфол., кліматич., ґрунтово-гідрол. та соц.-екон. специфіки.

Рекомендована література

1. W. Szafer. Ogólna geografia roślin. Warszawa, 1964;
2. H. Meusel, E. Jäger, E. Weinert. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. Jena, 1965;
3. Геоботанічне районування Української РСР. К., 1977;
4. Шеляг-Сосонко Ю. Г., Осичнюк В. В., Андриенко Т. Л. География растительного покрова Украины. К., 1980;
5. Хорология флоры Украины. К., 1986;
6. Украинские Карпаты: Природа. К., 1988;
7. Червона книга України: Рослин. світ. К., 1996;
8. Раритетні фітоценози західних регіонів України: Регіонал. «Зелена книга». Л., 1998.

Бібліографічний опис:

Ботанічна географія / М. А. Голубець // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-37436>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).